

Коннективізм і лідерство: використання теорій навчання в цифрову епоху

Богдан Салій

здобувач освітньо-наукового ступеня доктора філософії,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: bogdan.salij@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-1012-7959

Ірина Мігус

Науковий керівник:
професор кафедри управління фінансово-економічною безпекою,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: irynamp@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-6939-9097

Концепція коннективізму описує зв'язок між людським навчанням і повсюдним доступом до знань, який забезпечує сучасне технологічне середовище. Хоча коннективізм був значною мірою пов'язаний з теоріями навчання дорослих, існує переконання, що він також може розглядатися як ключовий фактор в теорії організаційного лідерства.

Актуальність: Основні теорії навчання виникли й досліджувалися впродовж ХХ століття. Стрімкий розвиток інформаційних технологій та різних напрямків нейронаука на початку ХХІ спричинив появу нових теорій навчання людини в епоху діджиталізації. Теорія коннективізму є міждисциплінарною, її вивчає досить багато науковців, однак її зв'язок з теорією організаційного лідерства практично не досліджувався. Потребують аналізу та оцінки доступні матеріали, пов'язані з коннективізмом та визначення їх впливу щодо інших теорій навчання і лідерства.

Об'єктом дослідження є сучасні теорії навчання і лідерства.

Предметом дослідження є вплив теорії коннективізму на розвиток нових форм лідерства.

Метою дослідження є вивчення зв'язку між теоріями навчання і лідерства в цифровому світі та аналіз впливу основних принципів коннективізму на розвиток нових форм лідерства.

Для досягнення мети в роботі поставлено та вирішено такі **завдання**:

- проаналізувати особливості теорій навчання і лідерства на сучасному етапі;
- виокремити основні принципи коннективізму;
- визначити вплив коннективізму на розвиток нових форм організаційного лідерства.

Методологія дослідження. У роботі використовуються загальні методи наукового дослідження, зокрема індукції та дедукції для аналізу ключових понять, контент-аналіз для аналізу та класифікації великих обсягів текстової і візуальної інформації, що дозволило оцінити співвідношення різних теорій і концепцій навчання та лідерства.

Інформаційна база дослідження. Вагомий внесок у дослідження теорій навчання здійснили Джордж Сієменс (George Siemens), який ввів термін

"коннективізм" і є одним з провідних дослідників у галузі онлайн-навчання та соціальної мережевої теорії. Стивен Даунес (Stephen Downes) досліджував концепції віртуальних спільнот та масового відкритого онлайн-навчання. Конрад Геше (Konrad Glogowski) вивчає вплив коннективізму на процес навчання та виховання. Сіра Дьюрант (Sierra Williams) досліджує використання технологій та концепцій коннективізму в організаціях та бізнесі. Інформаційною базою для дослідження питання організаційного лідерства слугували роботи таких дослідників, як Пітер Друкер (Peter Drucker), який відомий своїми працями про ефективність та ефективне керівництво, Джон Коттер (John Kotter), який вивчає стратегічне керівництво та зміни в організаціях, Деніел Гоулман (Daniel Goleman), який досліджує вплив керівництва на ефективність організацій.

Етапи та результати дослідження. Теорія коннективізму виникла внаслідок еволюції теорій навчання. Розуміння того, чому і як люди навчаються, є важливою сферою дослідження. Теорії навчання мають на меті забезпечити фундаментальний підхід до формату навчання та допомогти викладачам у створенні успішного навчального середовища, щоб молоді та дорослі учні могли максимізувати свій навчальний досвід. Теорії навчання також допомагають пояснити причини змін у навчанні та результативності [1].

На основі того, як люди навчаються, теорії навчання пояснюють, яким чином має відбуватися освітній процес, і надають методичні вказівки щодо дій для його покращення. Теоретики навчання розглядали навчання як «процес, за допомогою якого поведінка змінюється, формується або контролюється» [2].

Загалом, теорії навчання дають розуміння критичного мислення і здатності до саморозвитку та зростання людства в цілому. Протягом історії поширювалися різні теорії, які обґрунтовували розуміння навчання. Так, було запропоновано класифікувати науковців у дві основні групи: прихильники біхевіористських / коннективістських теорій і послідовники когнітивних/гештальтних теорій. Більшість теорій поділяють навчання на два протилежні погляди на отримання знань: або як зовнішній процес (біхевіорист, коннекціоніст), або як внутрішньо керований процес (когнітивна теорія, теорія контролю, нейронаука) [3].

Відповідно до теоретиків, які схилиються до біхевіоризму, реальність була зовнішньою для розуму, а знання набувалися на досвіді. Таким чином, навчання відбувалося як відповідь на зовнішній стимул із впливовими факторами такими, як винагороди та покарання. Навчання базувалося на виконанні завдань, а пам'ять розглядалася як «чорний ящик» для розуміння та запам'ятовування поведінки [4].

З іншого боку, вчені, які дотримуються підходу когнітивізму, визначають навчання як структурований обчислювальний процес отримання та зберігання інформації, зосереджений на внутрішніх аспектах навчання. Впливовими факторами були наявна схема та попередній досвід роботи з пам'яттю, що дозволяло кодувати, зберігати та отримувати інформацію. Замість завдань, знання стосувалися вирішення проблем, застосування інтелекту, мотивації, інтересу, концентрації та міркування [5].

Розвиток коннективізму став подальшою еволюцією всіх цих традиційних підходів до освіти, пов'язуючи навчання як з внутрішніми, так і з зовнішніми вимірами життя, невіддільними від технологічних інновацій.

Коннективізм, завизначенням Джорджа Сіменса представлений як інтеграція принципів, досліджених теоріями хаосу, мережі, складності та самоорганізації. Теорія об'єднує попередні погляди такі, як соціальний конструктивізм та більш сучасні теорії, зокрема теорію мереж. Окрім переосмислення процесу навчання, коннективізм має значення для всіх аспектів життя, включаючи управління та лідерство, медіаіндустрію та управління організаційними знаннями. Коннективізм відкидає інші теорії навчання та пропонує радикальний погляд на освіту, пов'язаний з мережевими інформаційними технологіями. Теорія зосереджена на соціальній природі навчання включаючи суспільні перемовини, громадську діяльність, побудову соціальних зв'язків та кооперацію [6].

На основі зазначених вище джерел, визначено базові принципи коннективізму:

1. Навчання та знання ґрунтуються на різноманітності думок.
2. Навчання - це процес підключення спеціалізованих вузлів або джерел інформації.
3. Здатність дізнаватись більше є важливішою, ніж те, що відомо зараз.
4. Підтримка зв'язків необхідні для сприяння постійному навчанню.
5. Здатність бачити зв'язки між сферами, ідеями та концепціями є основною навичкою.
6. Актуальність (точна, найсвіжіша інформація) є метою всіх коннективістських навчальних дій.
7. Прийняття рішень саме по собі є процесом навчання.

Вибір того, що вивчати, і значення вхідної інформації розглядаються через призму мінливої реальності. Хоча зараз є правильна відповідь, завтра вона може бути неправильною через зміни в інформаційному середовищі, які впливають на рішення [6-7].

Ґрунтуючись на цих ключових принципах навчання, було виявлено, що коннективізм має певну схожість із принципами теорії навчання дорослих. Основна відмінність між теорією навчання дорослих і коннективізмом полягає в тому, що тоді як принципи навчання дорослих зосереджуються на окремій людині, яка навчається, коннективізм зосереджується на аспекті «зв'язків» і тому, як сам учень з'єднує їх.

Отже, теорія коннективізму впливає на розвиток організаційного лідерства в цифровому суспільстві, оскільки ця теорія сприяє розвитку інтернет-технологій та спільного навчання. Коннективізм стверджує, що знання залежить від спільної діяльності та інтеракції з іншими людьми, а не від індивідуальної пам'яті або навчання з книг.

Організаційне лідерство в цифровому суспільстві повинно враховувати цю теорію і створювати сприятливі умови для спільного навчання та співпраці між працівниками. Це може бути досягнуто за допомогою створення віртуальних

команд, які можуть працювати разом незалежно від місця розташування, використовуючи спільні інструменти і технології, такі як відеоконференції, обмін повідомленнями та спільні документи.

Коннективізм також підкреслює важливість розвитку гнучких та адаптивних організацій, які можуть швидко реагувати на зміни в ринку та технології.

Організаційні лідери повинні розвивати такі організації, які мають гнучку структуру, відкриті комунікації та здатність до швидкої адаптації до нових умов.

Висновок. Коннективізм привертає широку увагу дослідників, проте, на відміну від інших теорій навчання, йому ще не вистачає тривалої історії тестування, перевірок і переглядів, щоб дійти остаточних висновків для розуміння того, як люди навчаються найбільш ефективно в цифровому світі.

Коннективістська теорія переосмислює парадигму лідерства для 21 століття. Коннективізм визначає, що лідерство є динамічним, пов'язаним і колективним процесом впливу, заснованим на принципах цифрових знань і міжособистісних нейронних мереж. Коннективізм допомагає лідерам усвідомлювати, що вони не можуть мати всіх знань і вмінь, необхідних для успішного управління організацією в цифровому світі. Тому лідери повинні сприяти розвитку спільної культури та створювати сприятливе середовище для взаємного навчання та підтримки між працівниками. Це може бути досягнуто за допомогою створення менторських програм, співпраці між різними департаментами та наданням працівникам можливості брати участь у навчальних програмах і конференціях.

Спираючись на теорії хаосу, мереж, теорії складності та самоорганізації, коннективізм є багатогранною теорією, що потребує подальших досліджень.

Ключові слова: коннективізм; теорії навчання; лідерство; організаційне лідерство.

Список використаних джерел

1. Downes, S., 2007. *What Connectivism Is*. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://halfanhour.blogspot.com/2007/02/what-connectivism-is.html>.
2. Driscoll, M.P. 2005. *Psychology of Learning for Instruction*. Електронний ресурс. Режим доступу: [https://ocw.metu.edu.tr/pluginfile.php/9013/mod_resource/content/1/driscoll-ch10%20\(1\).pdf](https://ocw.metu.edu.tr/pluginfile.php/9013/mod_resource/content/1/driscoll-ch10%20(1).pdf).
3. Peggy A. Ertmer, Timothy J., 2013. *Behaviorism, Cognitivism, Constructivism: Comparing Critical Features From an Instructional Design Perspective* Електронний ресурс. Режим доступу: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/piq.21143>.
4. Heick, T., 2018. *The Difference between Instructivism, Constructivism, and Connectivism*. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.teachthought.com/learning/the-difference-between-instructivism-constructivism-and-connectivism/>.
5. Kop, R., 2020. *The Challenges to Connectivist Learning on Open Online Networks: Learning Experiences during a Massive Open Online Course*. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.erudit.org/en/journals/irrodl/1900-v1-n1-irrodl05132/1067613ar/abstract/>.
6. Siemens, G., *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*. Взято 13го Квітня, 2023 з електронного ресурсу. Режим доступу: http://er.dut.ac.za/bitstream/handle/123456789/69/Siemens_2005_Connectivism_A_learning_theory_for_the_digital_age.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

7. Verhagen, P., *Connectivism: A New Learning Theory?* Взято 16го Квітня, 2023, з електронного ресурсу. Режим доступу: <https://ru.scribd.com/doc/88324962/Connectivism-a-New-Learning-Theory#>.